

La petjada d'ETA

La influència de l'organització armada als Països Catalans ha minvat amb el temps. Analitzem les repercussions socials i polítiques de les seves tesis i els seus atemptats, i entrevistem un dels fundadors d'ETA, Julen Madariaga, i l'impulsor d'Aralar i parlamentari de Nafarroa Bai, Patxi Zabaleta.

Euskadi ta Katalunia

La influència política d'ETA a Catalunya ha minvat amb el temps però ha tingut episodis significatius en l'atemptat d'Hiperacor, l'assassinat d'Ernest Lluch i la reunió amb Carod-Rovira a Perpinyà.

Manifestació a la plaça de Sant Jaume de Barcelona sota el lema "ETA no, ni aquí, ni enlloc", després de l'anunci de treva al Principat, el febrer del 2004.

L'escassa influència que exerceix ETA en la política catalana actual –més aviat un agent extern distorsionador per als partits polítics amb representació parlamentària– és molt diferent de la que va tenir en certs moments en totes les forces antifranquistes –mentre va durar la dictadura, en va ser un referent– i en l'independentisme fins a l'atemptat d'Hipercor del 1987. Aquest succés representà un punt d'inflexió, segons tots els analistes, per les dimensions de l'atemptat i perquè es produïa poc després d'unes eleccions europees on Herri Batasuna (HB) havia obtingut més de 39.000 vots al Principat (més del 10% dels vots que obtingué en aquells comicis).

Fundada el 1958, Euskadi Ta Askatasuna (ETA) va fer el primer atemptat el 1961 i no va deixar de ser un referent de la majoria dels moviments antifranquistes durant tota la dictadura, un fenomen que assolí la màxima intensitat amb l'atemptat, el 1973, de l'almirall Luis Carrero Blanco, en aquell moment president del govern espanyol i home fort del franquisme. Però el tancament en fals de l'anomenada *qüestió basca* amb el sistema autonòmic deixava ETA amb l'objectiu inacabat d'aconseguir un estat independent per a Euskal Herria.

Des del 1974, el dubte entre una estratègia únicament armada i la submissió a una preferent línia política va dividir l'organització en dues, ETA Militar i ETA Político-Militar que, amb l'arribada de la democràcia, s'expressà políticament a través d'EIA (Euskal Iraultzarako Alderdia) i es presentà a les eleccions dins les llistes de la coalició Euskadiko Ezkerra.

ETA militar, per la seua banda, donà suport a la Coordinadora Abertzale Socialista (KAS) que aplegà els diversos partits i corrents del moviment d'alliberament nacional basc i propicià la creació de la coalició HB el 1980.

La sopa de lletres dels independentistes bascos en aquesta època és tan llarga com complexa. Aquest fet, segons el politòleg Roger Buch, “va dividir també les relacions dels partits independentistes catalans de la transició amb els moviments independentistes bascos i va confondre

EFE

El diputat d'Euskadiko Ezkerra (EE) al Congrés, Francisco Letamendia (tercer per la dreta), en un acte a Barcelona el 7 de setembre del 1978. En aquell moment, EE era l'opció política d'ETA-PM.

els militants”. Explica que, “durant la transició, el Partit Socialista d'Alliberament Nacional (PSAN) va signar diversos comunicats conjunts amb ETA i la Union do Pobo Galego (UPG)”, però a partir del 1974 és només el PSAN-Provisional (escissió produïda aquell any que el 1979 donà pas a Independentistes dels Països Catalans, IPC), que fa esporàdics comunicats conjunts amb ETA i UPG. En aquella època, segons Buch, el PSAN-Provisional també donà suport logístic a l'organització basca, sobretot durant l'estat d'excepció declarat al País Basc el 1975.

Terra Lliure, fundada el 1978, també tingué connexions amb ETA durant la seua etapa inicial. Un dels seus fundadors, Frederic Bentanachs, ha explicat diverses vegades que alguns militants de Terra Lliure –cinc, segons unes altres fonts– van ser entrenats per militants d'ETA només de començar, i que el 1979 ETA els va demanar que fessin tres atemptats a Catalunya en nom seu, com a pagament de la instrucció. Aquests atemptats es van cometre, segons Bentanachs, i “aquí es va acabar la relació”.

Això a banda, l'únic cas de suport a ETA-PM va ser el frustrat assalt, el 1980, a la caserna militar de Berga, on participaren tres militants del PSAN i que després va implicar la detenció

d'una trentena de militants independentistes del Bages –molts dels quals militants del PSAN que donaven suport a Nacionalistes d'Esquerra– que podien haver donat refugi als autors de l'atac.

Les accions de Terra Lliure s'acabaren el 1991, amb l'abandonament de les armes del grup liderat per Pere Bascompte, i la detenció el 1992 de més de cinquanta militants en l'anomenada *operació Garzón*.

Un dels integrants de Terra Lliure, Carles Castellanos, ha explicat després, a l'autobiografia *Reviure els dies. Records d'un temps silenciats*, que la fascinació se li va acabar de sobte quan, un cop detingut, va demanar ajuda a militants d'ETA que mai no va rebre.

“Aquesta constatació de Castellanos –explica Buch– que no hi havia cap mena de correspondència en termes de solidaritat per part dels bascos, va ser oblidada o ignorada i, pocs anys després, noves generacions d'independentistes quedaren novament fascinades per ETA.”

Després d'Hipercor. Roger Buch creu que l'atemptat d'Hipercor va ser el punt d'inflexió de la fascinació per ETA en el món independentista. Uns dies abans hi havia hagut les primeres eleccions europees i HB havia obtingut

Josep-Lluís Carod-Rovira anuncia la dimissió com a conseller en cap del primer tripartit després de saber-se que s'havia reunit a Perpinyà amb membres d'ETA.

més de 39.000 vots al Principat, uns resultats que en comicis europeus posteriors només s'acostaren a la meitat dels vots.

Buch destaca que, des de bon començament, "HB es va presentar com a HB i mai va voler pactar amb cap formació catalana, tot i que algunes, com l'MDT, li donaren suport absolut". El Moviment de Defensa de la Terra (MDT) havia nascut del retrobament del PSAN i IPC entre el 1984 i el 1985. Efectivament, després de l'atemptat d'Hipercor les baralles internes sobre la conveniència de donar suport explícit a HB van acabar diluint els efectes del miratge basc en l'independentisme català.

Per als partits catalans no independentistes, ETA ja era una incòmoda anomalia abans de l'atemptat d'Hipercor. Després del 1987 les accions de l'organització armada tindran un rebuig cada vegada més gran des de les organitzacions polítiques i socials, rebuig que novament va tenir un nou pic el 1991 després de l'atemptat contra la caserna de la Guàrdia Civil a Vic, amb 10 morts i 40 ferits. Mesos abans dels Jocs Olímpics de Barcelona, un atemptat d'aquelles dimensions al rovell de l'ou de la Catalunya central va originar una altra onada de rebuig. A

més, de retruc, la por d'un atemptat en plena celebració dels jocs, va desfermar l'operació Garzón contra un enemic més feble i reduït: els últims actius de Terra Lliure –i diversos independentistes que no hi tenien res a veure– van ser detinguts, empresonats –i en alguns casos, maltractats– i alliberats el 1992.

En el camí dels partits independentistes, a partir d'aquell moment, les accions d'ETA es revelaren cada cop més com una distorsió inevitable de conseqüències imprevisibles en la política interna. Aquesta distorsió es va fer més evident amb l'assassinat l'any 2000 de l'ex-ministre socialista Ernest Lluch, que s'havia destacat precisament pels continus contactes amb els socialistes bascos, especialment amb Odón Elorza (alcalde de Sant Sebastià) i per haver explicitat la necessitat del diàleg perquè ETA deixés les armes. Aquell any,

“HB mai no va voler pactar amb cap partit català, però n'hi havia que li donaven suport”

Josep-Lluís Carod-Rovira es va reunir amb Arnaldo Otegi, líder de Batasuna. La trobada, ja en plena efervescència de l'anomenat bloc constitucionalista i amb la llei de partits en preparació, havia estat secreta, però va acabar sortint al diari *ABC*, que en va explicar detalls molt concrets: “Dirigents d'ERC intenten pactar amb ETA el cessament dels atemptats a Catalunya per a millorar la imatge de l'independentisme català. [...] Carod-Rovira va exposar a Otegi la preocupació del seu partit pels efectes dels atemptats a Catalunya durant el 2000, especialment de l'assassinat del catedràtic i ex-ministre socialista Ernest Lluch. Segons el líder republicà, aquells atemptats van perjudicar greument la imatge del nacionalisme basc davant l'opinió pública catalana i, de retruc, la de l'independentisme català. Carod volia que Otegi fes de mitjancer davant la direcció d'ETA per a tenir una trobada directa i demanar una treva” a ETA.

Carod-Rovira va negar que hagués demanat cap treva parcial a Catalunya, però sí que va reconèixer haver criticat l'assassinat d'Ernest Lluch: “És lògic que li fes arribar a Arnaldo Otegi la condemna per l'actuació d'ETA a Catalunya.”

La percepció, doncs, des de l'independentisme, era que ETA perjudicava o, si més no, distorsionava els seus interessos.

L'últim capítol d'aquesta història de diàleg amb ETA i censura de les seues accions arribà amb l'arxiconeguda reunió de Carod-Rovira amb etarres a Perpinyà el 2004, quan ja formava part del govern tripartit –n'era conseller en cap– i mentre exercia, de fet, de president de la Generalitat en funcions. Recentment, Carod-Rovira ha explicat al *Punt-Avui* aquella reunió. Afirmar que, en cap moment, no es va demanar una treva circumscribida només a Catalunya, sinó que es va insistir perquè ETA optés únicament per la via política.

També aquesta reunió va acabar fent-se pública i Carod-Rovira va haver de dimitir. ETA va fer un comunicat el febrer del 2004 en què declarava una treva al territori estricte de l'autonomia catalana.

Àlex Milian